

Sygn. akt III CK 360/05

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 13 stycznia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

Protokolant Bożena Nowicka

w sprawie z powództwa syndyka masy upadłości "H." S.A.

przeciwko "HZ. sp. z o.o."

o zapłatę,

po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 13 stycznia 2006 r.,

na rozprawie

kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 14 grudnia 2004 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok w punktach 1 i 3 i w tym zakresie
przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu, pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Nakazem zapłaty z dnia 26 marca 2003 r. wydanym w postępowaniu upominawczym Sąd Okręgowy w K. zasądził od pozwanej „HZ.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na rzecz strony powodowej – Syndyka masy upadłości „H.” Spółki Akcyjnej kwotę 957 813,85 zł wraz z odsetkami ustawowymi oraz kosztami postępowania.

Od tego nakazu strona pozwana wniosła sprzeciw, żądając jego uchylenia oraz oddalenia powództwa i zasądzenia na jej rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

Wyrokiem z 6 stycznia 2004 r. Sąd Okręgowy w K. zasądził od pozwanej kwotę 957 813,85 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 14 listopada 2002 r. do dnia zapłaty oraz zwrot na rzecz strony powodowej kosztów procesu.

Z dokonanych ustaleń wynika, że „H.” S.A. łączyła z pozwaną umowa, której przedmiot obejmował wykonanie robót budowlanych na terenie Centrum Handlowego „S.” Za wykonanie robót w niej przewidzianych powodowa spółka miała otrzymać od pozwanej wynagrodzenie ryczałtowe w wysokości 3 069 000 zł, powiększone o należny podatek od towarów i usług. Ponadto przewidziano możliwość zlecenia „H.” S.A. wykonania robót dodatkowych. Takie roboty powodowa spółka wykonała, jednakże pozwana za część z nich nie zapłaciła. Sąd pierwszej instancji ustalił, iż sporna między stronami jest zasadność wystawienia faktury z 28 lutego 2002 r. na kwotę 258 975,50 zł. Nadto pozwana powoływała się przed Sądem na zgłoszoną w postępowaniu upadłościowym wierzytelność z tytułu należnych jej kar umownych, których wysokość określiła na kwotę 2 685 375 zł. W piśmie zgłaszającym wierzytelność sędziemu komisarzowi pozwana oświadczyła o potrąceniu powyższej kwoty z nie zapłaconymi przez nią wierzytelnościami upadłej „H.” S.A.

Sąd Okręgowy uznał zasadność roszczeń strony powodowej. W uzasadnieniu wyroku podniósł, iż potrącenie z nie kwestionowanymi przez pozwaną

wierzytelnościami powódki na łączną sumę 695 277,98 zł jest niedopuszczalne, albowiem zobowiązanie, którego „H.” S.A. nie wykonał, ma charakter pieniężny, w związku z czym nie jest możliwe jego przedstawienie do potrącenia z wierzytelnościami upadłej. Nadto Sąd zwrócił uwagę, iż domagać się kar umownych pozwana mogła jedynie w czasie od dnia, w którym, zgodnie z umową, „H.” S.A. powinna była przedstawić pozwanej gwarancję należytego wykonania robót, aż do ogłoszenia przez powódkę upadłości. Pozwana nie tylko tego nie uczyniła, lecz także nie wykazała, aby poniosła jakąkolwiek szkodę na skutek niedostarczenia gwarancji, wobec czego nie została spełniona przesłanka wymagalności roszczenia, której istnienie na zasadzie art. 498 k.c. jest konieczne do potrącenia.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił również zarzutu pozwanej co do niezasadności żądania kwoty 3 560,37 zł, który uznał za spóźniony po myśli art. 503 § 1 k.p.c. Natomiast, co do podnoszonego przez pozwaną braku podstaw do zapłaty wynagrodzenia za roboty na kwotę 258 975,87 zł, uznał ten zarzut za nadużycie prawa, albowiem pomimo drobnych uchybień formalnych przy zleceniu robót, strona powodowa niewątpliwie takie zlecenia otrzymała, zaś pozwana, mimo ponawianych prób zawarcia porozumienia, uchylała się od zapłaty.

Powyższy wyrok pozwana zaskarżyła w całości apelacją, zarzucając mu sprzeczność ustaleń faktycznych z treścią zebranego materiału dowodowego w zakresie dotyczącym kwestii istnienia wierzytelności pozwanej z tytułu kar umownych, naruszenie przepisów postępowania mogące mieć wpływ na wynik sprawy, tj. art. 74 k.c. (w dawnym brzmieniu) w zw. z art. 246 k.p.c. oraz art. 232, 233 i 328 k.p.c., a nadto naruszenie prawa materialnego, w postaci art. 32 § 2 i art. 34 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (j. t.: Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 z późn. zm.) oraz art. 484 § 1 i art. 75 k.c., poprzez niewłaściwe ich zastosowanie i błędną wykładnię. Apelująca wnosiła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, ewentualnie o uchylenie wyroku oraz o przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 14 grudnia 2004 r. częściowo uwzględnił apelację w ten sposób, że zmniejszył wysokość zasądzonego od pozwanej roszczenia do kwoty 561 127,95 zł, zaś w pozostałej części apelację oddalił i wzajemnie zniósł między stronami koszty postępowania. W uzasadnieniu podzielił część zarzutów apelującej, dotyczących wierzytelności strony powodowej na kwotę 258 975,50 zł, albowiem z protokołu odbioru robót dodatkowych wynikała w sposób wyraźny niższa kwota spornej należności. Dalej Sąd Apelacyjny uwzględnił zarzut potrącenia z wierzytelnością pozwanej w wysokości 306 900 zł, a to z uwagi na ostateczne uznanie w postępowaniu upadłościowym wierzytelności pozwanej z tytułu kary umownej i jej wpis na listę wierzytelności. Jednakże kara umowna w pełnej wysokości wynikającej z umowy o roboty budowlane była, zdaniem Sądu Apelacyjnego, rażąco wygórowana i słusznie została zmiarkowana przez sąd upadłościowy do równowartości 10% wynagrodzenia ryczałtowego.

Od orzeczenia Sądu Apelacyjnego strona powodowa wniosła kasację, opartą na podstawie z art. 393¹ pkt 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego... (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98), zarzucając zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, a to art. 233 § 1 pkt 1 k.p.c., poprzez niezapoznanie się z protokołem odbioru lub jego całkowicie dowolną interpretacją, a nadto naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie, a to art. 498-505 k.c. w zw. z art. 34-37 Pr. upadł., które polegało na przyjęciu przez Sąd spóźnionego zarzutu potrącenia. W konkluzji, na podstawie art. 393¹⁵ k.p.c., wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania, a także zasądzenie od pozwanej kosztów procesu za wszystkie instancje.

W odpowiedzi na kasację pozwana wniosła o jej oddalenie i o zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutów podnoszonych w ramach drugiej podstawy kasacyjnej, należy zwrócić uwagę na następujące kwestie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym postępowania kasacyjnego na

gruncie przepisów kodeksu postępowania cywilnego obowiązujących do dnia 6 lutego 2005 r. wyjaśnione zostało, że w ramach podstawy kasacyjnej określonej w art. 393¹ pkt 2 k.p.c. ocena dowodów może być przedmiotem analizy w postępowaniu kasacyjnym tylko wówczas, gdyby w świetle art. 233 § 1 k.p.c. ocena ta była rażąco wadliwa lub oczywiście błędna, będąca wynikiem naruszenia ustanowionych w tym przepisie zasad oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. m.in. post. SN z dnia 17 kwietnia 1998 r., II CKN 704/97, OSNC 1998, nr 12, poz. 214, wyrok z dnia 18 marca 1999 r., I CKN 1050/97, OSNC 1999, nr 10, poz. 177). Taka właśnie sytuacja zachodzi w rozpoznawanej sprawie, co trafnie zarzuca kasacja. Dokonane przez Sąd Apelacyjny ustalenie dotyczące wzajemnych rozliczeń stron oparte zostało w istocie na ocenie jednego dowodu w postaci protokołu z dnia 19 lutego 2002 r. Na podstawie tego dowodu Sąd Apelacyjny uznał, że wartość robót dodatkowych ostatecznie zaakceptowanych przez obie strony wyniosła 138 680 zł netto, co po doliczeniu kwoty podatku VAT w wysokości 22% dało kwotę 169 189,60 zł, jaką strona pozwana powinna zapłacić powodowi z tytułu należności za roboty dodatkowe. Tymczasem, jak trafnie zarzuca skarżący, dowód ten nie został poddany wszechstronnej ocenie. Jak bowiem wynika z pkt 3, 4 i 5 tego protokołu, wartość robót dodatkowych akceptowanych przez wykonawcę wynosi 212 275 zł. Do tej części protokołu Sąd Apelacyjny nie odniósł się w żaden sposób, nie ma zatem możliwości kontroli, dlaczego zapis w pkt 2 protokołu został oceniony odmiennie niż pozostałe zapisy. Z porównania treści pkt 2 i 4 wynika, że obie wymienione w nich kwoty akceptowane są przez wykonawcę. Sam fakt, że w pkt 2 chodzi o ostateczną wartość nie może być uznany za wystarczający, skoro z zapisów w pozostałych punktach protokołu wynika, że ta ostateczna wartość ma być jednak powiększona o kwotę 63 795 zł. Kryteria oceny tego dowodu, mającego dla Sądu drugiej instancji istotne znaczenie, są niejasne, a przy tym zróżnicowane w zależności od tego, o która część protokołu chodzi. W konsekwencji nie można uznać, aby w sposób prawidłowy ustalona została wysokość wierzytelności powoda, co przesądza o konieczności uchylenia zaskarżonego wyroku w części, w jakiej uwzględniona została apelacja pozwanej oraz orzekającej o kosztach procesu i przekazania sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania.

W tej sytuacji nie zachodzi potrzeba szczegółowego odniesienia się do zarzutów naruszenia prawa materialnego. Należy jednak zwrócić uwagę, że wywody skarżącego zmierzają do konkluzji, że fakt ustalenia listy wierzytelności, na której ujęto określoną kwotę wierzytelności pozwanej do upadłego powoda, wyklucza potrącenie, a nadto skarżący wiąże ten fakt z zaliczeniem wierzytelności do szóstej kategorii zaspokojenia. Tego rodzaju zarzuty nie są zasadne. Zaliczenie wierzytelności, którą ma pozwany do upadłego, do określonej kategorii zaspokojenia, nie ma żadnego wpływu na dopuszczalność potrącenia. Dopuszczalności tej nie wyklucza także odmowa uwzględnienia potrącenia w postępowaniu upadłościowym. Warunkiem potrącenia wierzytelności pozwanej z wierzytelnościami upadłego było dochowanie wymagań określonych w art. 34-37 Pr. upadł. (obecnie art. 93-96 p.u.). Pozwana jednak dopełniła określonych w tych przepisach wymagań i ostatecznie uzyskała uznanie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym oraz jej wpis na listę wierzytelności. Nawet odmowa wpisu wierzytelności na listę nie uniemożliwia skutecznego zgłoszenia zarzutu potrącenia w procesie z powództwa upadłego, a wpisanie jej na listę tym bardziej wzmacnia pozycję wierzyciela upadłego, który nie musi już dowodzić jej istnienia i wysokości. Zarzuty naruszenia art. 498-505 k.c. w zw. z art. 34-37 Pr. upadł. należy zatem uznać za chybione.

Wobec zasadności zarzutów natury procesowej Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 393¹³ k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r., nr 13, poz.98), a to w związku z art. 3 tej ustawy.